

Geleid bezoek aan het museum Texture

Kortrijk

zondag 22 februari 2015

Sinds zijn openstelling in oktober 2014 kreeg het nieuwe museum Texture heel veel persbelangstelling. Bij het sluiten van het oude, vertrouwde en zeer succesvolle Vlasmuseum was er enig kritiek gerezen. De leden van de Kring, een en dertig in aantal, gingen na het geleid bezoek met een gerust gemoed naar huis: het nieuwe museum met zijn industrieel gebouw, de aandacht voor het vlas en de vlasbewerking in de Leiestreek, de tentoongestelde schatten aan kantwerk en damast was een waardige opvolger van het levenswerk van Bert Dewilde.

Texture vertelt het verhaal van de linnen- en vlasnijverheid in de Leiestreek. Een verhaal dat getuigt van een merkwaardige vak- en ondernemerschap, van gedurfde innovatie en wendbaarheid. In drie “kamers”, ingericht in een authentiek vlasverzendhuis uit 1912, ontdekt de bezoeker gaandeweg de revolutionaire ontwikkeling die de vlasnijverheid in de streek teweeg bracht. De drie “kamers” vertellen drie verhalen. In de Wonderkamer ontdek, proef, voel en test je de vezel en alle producten waarin hij vaak buiten ons weten verwerkt wordt. De Leiekamer brengt het verhaal van de vlas- en linnennijverheid. Van mensen die telkens weer de veerkracht vonden om zware crisissen te boven te komen. Een verhaal van doeners, durvers en denkers. En onder de gouden kroon van het gebouw ligt de Schatkamer. Schitterende damasten, kant, handwerk en fijne weefsel uit de uitzonderlijke stedelijke textielcollectie getuigen van het vakmanschap van mannen en vrouwen uit de streek.

We danken Greet Verschatse, wetenschappelijke medewerker van het stedelijk team musea en erfgoed voor haar zeer competente en enthousiaste gidsbeurt.

Nicole Pannier

De (vlas)crisis in Kortrijk 1820-1860

Tom Nuyttens

25 maart 2015, Sint-Annazaal Kortrijk.

Tom Nuyttens is master in de geschiedenis en master in de economie. Geboren te Kortrijk, opgegroeid in een familie van vlasverwerkers. Het onderwerp zit hem dus als gegoten.

De crisis in de vlasindustrie is slechts een facet van de algemene economische malaise die België kent in de periode 1820-1860. Eerst in 1815, daarna in 1830 gaan om politieke redenen grote afzetmarkten voor het Belgisch textiel verloren. De concurrentie met het reeds gemechaniseerde Britse garen is moordend. Spinners, wevers, blekers willen de vertrouwde structuur van de huisnijverheid niet ruilen voor mechanisering en fabrieksarbeid.

In Kortrijk bepaalt de textielproductie het inkomen van bijna 20 % van de gezinnen. In Wevelgem en Kuurne 45 %. De crisis zal dus bijzonder hard toeslaan in de Leiestreek. De andere economische sectoren, zoals de landbouw, worden in een kettingreactie aangetast. De bevolking verzwakt. Investerings blijven uit. Liefdadigheid en paternalisme bieden valse oplossingen.

In 1840 besluit de overheid in te grijpen. Zij stuurt een commissie op pad om bij Vlaamse handelaars en fabrikanten te peilen naar de oorzaak van de crisis. De enquêteurs zijn in wezen echter conservatieve kapitalisten die elk risico schuwen. Zij denken dat het heffen van uitvoerrechten op grondstoffen en invoerrechten op afgewerkte producten de beste oplossing is. Zeldzaam is de stem die zich tegen de heffingen verzet en pleit voor vernieuwing en mechanisatie. De crisis graaft zich nog dieper in.

De liberaal Charles Rogier wordt eerste minister in 1847. Hij pakt de crisis eindelijk aan in haar totaliteit en op een gestructureerde manier. Zijn regering stimuleert de emigratie naar Noord-Frankrijk en de VSA, moedigt de mechanisatie aan en voert Vlaanderen eindelijk binnen in het industriële tijdperk. In Kortrijk wordt die ommekeer pas voelbaar vanaf 1855. De huisnijverheid maakt stilaan plaats voor fabrieksarbeid. Meester-gasten worden ondernemers. Vele vrouwen scholen zich om tot kantwerkster..

Er zijn verschillende redenen om het jaar 1860 als eindpunt van de crisis te beschouwen: de Amerikaanse burgeroorlog verlamt de invoer van katoen, de kolonisatie en de militaire spanningen tussen Frankrijk en Duitsland stimuleren de vraag naar uniformen, de doorbraak van gemechaniseerde bedrijven veralgemeent zich. Het productieproces valt stilaan uiteen in verschillende fasen die door telkens andere ondernemers met een nieuwe dynamiek opgenomen worden.

Nicole Pannier

Tuinen van industriëlen in Kortrijk

Paul Deroose en Paul Geerts zondag 19 april 2015

Een lentevergadering in samenwerking met De Leiegouw in de mooi vernieuwde Sint-Annazaal van het Begijnhof: alle 80 stoelen zijn bezet om te luisteren naar deze uiteenzetting over tuinen en parken toen en nu. Journalist Paul Geerts neemt het deel “toen” voor zijn rekening. Landschapsarchitect Paul Deroose spreekt over de hedendaagse tuinen.

In Kortrijk is weinig of geen spoor te vinden van de vele Vlaamse stadstuinen die in de 16de eeuw onder het impuls van keizer Karel V eeuw door hospitalen, kloosters, rijke patriciërs en edellieden aangelegd werden.

De oudste getuigenissen van historische tuinen duiken op eind 18de, begin 19de eeuw. Ze bevinden zich buiten de stad rond de vele landhuizen of “Huysen van Plaisance” waar rijke burgers de zomer doorbrengen. Het oudste voorbeeld is het prachtige park dat rond het 18de eeuwse omwalde zomerhuis “Patersmote” van de paters Jezuïeten werd aangelegd. De schilderachtige tuin van het kasteel van Marke, op een steenworp ervandaan, onderscheidt zich van alle gelijkaardige tuinen door zijn unieke ovalen moestuin. De prachtige rozentuin verbonden aan het kasteel

't Hooghe is een ander voorbeeld van een historische tuin. Dergelijke landhuizen, in Kortrijk, Marke, Heule, Aalbeke, Rollegem, waren voor de eigenaars een bron van inkomsten en gaven hen de draagkracht om als politicus verkozen te worden.

In de stad of langs de nieuwe invalswegen (Doorniksewijk bv.) bevinden zich vandaag nog vele getuigen van 19de eeuwse tuinen. De oudste tuin siert het huis Broelkaai 6. De tuin en het huis Sint-Jansplein 13 gebouwd en aangelegd door de zoon van Dr. Lauwers is een uniek voorbeeld van een Art Déco ensemble in de stad.

In de residentiële naoorlogse verkaveling “Wolvendreef” ontwierp de beroemde Britse tuinarchitect Russel Page (1906-1985) verschillende tuinen. Daar bevonden zich vroeger bleekweiden die behoorden tot het voormalig kasteel van Walle. De vele beekjes en grachten lieten er een bijzondere aanleg toe. De tuinen zijn ingedeeld in verschillende “kamers” en afgezoomd met taxus- en beukenhagen. Niet weg te denken uit die tuinen zijn de boomgaarden met de witbeschilderde stammen. Vele ervan werden later heraanlegd door tuinarchitect Wirtz. Ze vormen samen één groot park dat de tuinliefhebber in de toekomst hopelijk al wandelend zal kunnen ontdekken.

Ook vandaag blijft men in de regio Kortrijk waarde hechten aan mooie tuinen. Vroegere tuinen worden met respect voor het verleden heraanlegd. Maar de industriëlen van vandaag hebben ook smaak voor strakke, nieuwe tuinen. Hedendaagse tuinarchitecten worden er vaak bij betrokken. Merkwaardig is het nieuwe fenomeen “hoevetuinen”. Landbouwbedrijven verdwijnen, de hoevegebouwen worden omgevormd tot comfortabele woningen. De niet langer meer geëxploiteerde gronden maken dan plaats voor karaktervolle tuinen met respect voor oude bomen, omwallingen en vergezichten.

Sinds Paul Debrabandere in 1992 zijn boek “Historische parken en tuinen in Kortrijk bij de Leiegouw publiceerde, heeft niemand verder gewerkt aan de inventarisatie van tuinen en parken in en om Kortrijk. Een toekomstige taak voor beide erfgoedverenigingen?

Nicole Pannier

Verslag bezoek Rumbeke

4 juli 2015

4 juli 2015: hittegolf ... Niettemin zijn de 29 deelnemers aan het bezoek stipt aanwezig in de voortuin van het kasteel van Rumbeke, deelgemeente van Roeselare.

Het kasteel van Rumbeke dateert uit de XVIde eeuw, omgeven door water en een uitgestrekte tuin. Het werd eeuwenlang en tot na WO II bewoond door de families de Thiennes en de Limburg-Stirum. Na 1965 wordt het domein verkocht. Het park in de XIXde eeuw met waterpartij en bos wordt eigendom van de provincie West-Vlaanderen en beheerd door Sterrebos nv. Het kasteel, de voortuin met schuur en paardenstallen waar het restaurant Sterrebos is ondergebracht, zijn eigendom van de Federatie van de Belgische Autobus- Autocarondernemers en Reisorganisatoren.

In de inkomhal van het kasteel worden we onthaald door de heer Luc Glorieux, directeur van de Federatie van de Belgische Autobus- Autocarondernemers en Reisorganisatoren, stichter van Busworld en voorzitter van de Stichting Stille Getuigen.

1) Een eerste lezing wordt ons gegeven door de heer Sacha Zdanov.

Sacha Zdanov studeerde kunstgeschiedenis en rechten aan de ULB. Daarna behaalde hij een bijkomende master in de kunstgeschiedenis aan de Cambridge University. Tegenwoordig is hij doctorandus in de kunstgeschiedenis aan de ULB o.l.v. prof. Didier Maertens en lector Valentine Hendericks.

Aan de hand van een PowerPointpresentatie brengt hij ons een boeiende beschrijving van twee niet getekende schilderijen uit de XVIde eeuw die vandaag deel uit maken van de collectie de Limburg-Stirum.

Het eerste schilderij, het oudste, ooit bewaard in het kasteel van Rumbeke, bestaat uit twee panelen. Rechts ontwaart men op een strand het Kind met de Lepel naast Sint-Augustinus. Links ziet men de schenkster, Laurence de Thiennes. Zij vertoeft in het klooster van Galilea te Gent. In de verte herkent men de torens van de collegiale Sint-Rombautskerk te Mechelen. Het blazoen van de familie de Thiennes bovenaan zou later zijn aangebracht, wanneer het kunstwerk, in 1856, in handen van de familie de Limburg-Stirum komt met het huwelijk van Marie-Thérèse de Thiennes met graaf Thierry de Limburg-Stirum.

Dit schilderij wordt door mevrouw Rérier-d'Ieteren toegeschreven aan de Meester van de Sint-Jorisgilde en zou dateren uit de jaren 1500-1515.

Het tweede schilderij toont een groepsportret ten voeten uit van de familie van Thomas de Thiennes en zijn dienstpersioneel, buiten, voor het met zijn vijver omringde kasteel. Rechts aan de horizon tekenen zich de torens af van de kerk van Roeselare en van het kasteel der Tempeliers alsook de banmolen. Op de weg tussen de vijver en het kasteel stapten een stoet personages. De koeien verwijzen naar de landelijke rijkdom van de eigenaar.

Volgens mevrouw Périer-d'Ieteren werd dit kunstwerk door Thomas de Thiennes besteld, in 1534 na de dood van zijn vader Jacques I. Alle vrouwen van de familie dragen trouwens een zwarte kaproen, teken van rouw. Zijn zoon Jacques staat er onder de handoplegging van zijn moeder, Marguerite de Haméricourt, in het wit gekleed ter ere van O.-L.-Vrouw. Hij wordt in het openbaar aangeduid als opvolger van het domein.

Kinderliefde en spiritualiteit weerspiegelen hier samen met de ordening van het domein en de hiërarchische indeling van de familie.

In 1902 schrijft kunsthistoricus Fierens-Gevaert het schilderij toe aan de Meester van de Halve Vrouwelijke Figuren. Na vergelijking met verschillende schilderijen van de meester vindt hij stilistische en technische kenmerken in dit doek terug. Reflectografie en radiografie maken het nu mogelijk dieper onderzoek te verrichten en de toeschrijving te bevestigen. Het schilderij kwam in handen van de familie de Thiennes in 1556.

2) Ons medebestuurder en historicus Tom Nuyttens neemt het woord in verband met de genealogie van de familie de Thiennes. “Een genealogisch vraagstuk: de oorsprong van de familie ‘de Thiennes’” Hij legt de nadruk op het feit dat het bestuderen van adel geschiedenis een complexe opgave is wegens naamsverwarring, onjuistheden in de overlevering, al of niet bewuste opsmuk. De genealogieën die ons overgeleverd zijn nemen vaak dezelfde verbanden over zonder diepgaande verificatie.

Adellijke families of families met adellijke aspiraties uit de late middeleeuwen hadden er alle belang bij een stamboom te kunnen voorleggen die aanknoopte met families uit de hoge adel uit de vroege en hoge middeleeuwen.

Dergelijk dubieus verband vindt men terug in de familie ‘de Thiennes’. Diverse genealogieën klimmen op tot de XIde eeuw met een zekere Boniface de Thiennes. Een telg uit het hoog adellijke geslacht van Limburg huwde met de erfdochter Thiennes. Hij nam haar naam en schild over. De kinderen van een zekere Charles de Thiennes (†1407), behielden, volgens genealoog Goethals (1848), wel het wapenschild van de familie ‘de Thiennes’ maar veranderden hun patroniem in Mulaert.

Genealoog Goethals maakt duidelijk hoe drie generaties door hem ‘de Thiennes’ genoemd in oorspronkelijke bronnen onder de naam ‘Mulaert’, heren van Lombise, vernoemd worden.

Latere inventarisaties van de heerlijkheid Lombise vermelden nooit de heerlijkheid Thiennes.

Contemporaine bronnen maken nooit gewag van het patroniem Thiennes voor deze personen.

In zijn repertorium van de Vlaamse adel (2011) vermeldt historicus Frederik Buylaert drie lemma’s die betrekking hebben op dezelfde familie: (van) Lombise, (van) Kaaster, (de) Thiennes. De auteur verwijst telkens onderling naar de andere lemma’s, maar biedt geen oplossing voor het mysterie.

In 1963, op basis van een XVIde eeuwse bron, publiceert dhr. Jos. Delbaere in de Handelingen van de K.G.O.K.K. een *recit* van de Brugse wapenheraut Gaillard dat de familie ‘de Thiennes’ oorspronkelijk Mulaert heette en Gentse poorters waren. Zij lieten zich van Lombise noemen en gingen zich vervolgens ‘de Thiennes’ heten. De bron mag volgens Pieter Donche (Vlaamse Stam 2011) als betrouwbaar aanzien worden.

Men is dus geneigd om de aloude en hoog-adellijke afkomst van de laatmiddeleeuwse familie ‘de Thiennes’ te verlaten voor een afkomst uit een Gents poortersgeslacht. De idee van opwaartse sociale mobiliteit lijkt hiermee bevestigd.

Waarom hebben latere genealogen retroactief de patroniemen aangepast naar ‘de Thiennes’? De heerlijkheid Lombise is overgeërfd via de tak van Charles Mulaert, heer van Lombise. Het zijn echter de kinderen van zijn halfbroer die ervoor zullen zorgen dat de familie tot volle luister komt onder de naam ‘de Thiennes’ en als heren van Castre en Rumbeke. In de eerste helft van de XVIIde eeuw sterft de oudste tak ‘Mulaert-de Thiennes’ uit. De heerlijkheid Lombise zal verkocht worden. De jongere tak ‘de Thiennes’ heeft via een proces deze verkoop geannuleerd (een vrij courante praktijk in het ancien régime). Waarschijnlijk heeft een deel van de processtukken de eeuwenlange verbondenheid van de familie met de heerlijkheid trachten te bewijzen, waardoor het retroactief veranderen van de patroniemen in de genealogie een mooie continuïteit zou weerspiegelen.

Er is slechts één Gentse poortersfamilie bekend met de naam Mulaert, die mogelijks ook een zijtak van de heren van Gavere was, en die verwant waren met verschillende hoog-adellijke en puissante poortersgeslachten.

Hoewel de voornaamgeving afwijkt van XIVde eeuwse Mulaerts van Gent, is het een interessante piste om na te gaan of er inderdaad een verband tussen beide families is.

3) Voorzitter Didier Dumolin meldt dat het praalgraf van Jacob de Thiennes (†1534) en zijn vrouw Katheline (†1545) in de Sint-Petrus en Pauluskerk van Rumbekke een bezoek waard is.

4) Na de koffiepauze verzamelen we onder de eeuwenoude schaduwrijke reuze plataan in de voortuin . We hebben zicht op het kasteel en genieten van een deugddoend briesje.

Dhr. Glorieux schetst ons de geschiedenis van het kasteel.

Het kasteel van Rumbekke is het derde gebouwd op de plaats van de burcht waar volgens de legende, in 862, Boudewijn met de IJzeren Arm, graaf van Vlaanderen, zijn toekomstige gemalin Judith van West Franciën ontvoerde. Hun huwelijk gaf aanleiding tot het ontstaan van het Graafschap Vlaanderen.

Het renaissancekasteel, een van de oudste van België, is een kasteel-landhuis. Het werd in baksteen opgetrokken van 1520 tot 1535 door de heer Thomas de Thiennes gehuwd met Marguerite d'Haméricourt. Het werd in 1538 uitgebreid en vertoont sindsdien weinig veranderingen. Het was een waterkasteel. De grachten werden in de tweede helft van de XVIIIe eeuw opgevuld, de brug werd afgebroken, de ingang deur verplaatst. Een vrij classicistische inkomhal werd aan de voorgevel toegevoegd, een peerspits prijkt boven de daken, tussen de 4 oudere torens. Architect Simoneau vond zijn inspiratie bij Prater van Wenen om tuin en bos aan te leggen.

Het kasteel kende woelige dagen in verschillende oorlogstijden. Het werd geteisterd door de geuzen, de oorlogen van Lodewijk XIV, de Franse Revolutie. In WO I werd graaf Henri de Limburg-Stirum met zijn gezin door de Duitsers uit het kasteel verdreven. De vijand bezette het kasteel en bracht er heel wat schade aan. In WO II werd het kasteel opnieuw erg beschadigd door beschietingen.

Het kreeg in 1961-1965 een renovatie door J. Viérin. In 2004, na een grondige restauratie, vestigde de beroepsvereniging voor autobussen er haar zetel alsook het hoofdkwartier van Busworld.

Wij kregen nog de gelegenheid om de tentoonstelling over koning Albert I en WO I in 1914 te bezoeken. Deze mooie, interessante en uitgebreide tentoonstelling loopt in de stallen en op de zolderverdieping van het kasteel .

In 2014 organiseerde dhr Glorieux deze tentoonstelling in een autobus die door heel België reed en in verschillende steden halt hield. Deze reizende tentoonstelling kreeg aldus veel aandacht. Een première in België.

De jaren 1915, 1916, 1917 en 1918 worden er later belicht.

Met dank aan dhr. Glorieux voor de aangename en leerrijke namiddag.

Régie Verheust

Workshop Keramiek

Philippe Despriet donderdag 28 mei 2015 Artillerietoren Kortrijk

Dhr. Philippe Despriet, werkleider van Archeologie-Zuid-West Vlaanderen en dhr. André Deconinck, ondervoorzitter, ontvingen op 28 mei 2015 16 leden van de KGOKK in de Artillerietoren te Kortrijk voor een introductie op het leren onderscheiden van keramieksoorten met het oog op archeologische veldverkenning.

Een steile stenen trap leidt naar de eerste verdieping van de mooi gerestaureerde Artillerietoren, het studiecentrum van Archeologie Zuid-West-Vlaanderen. De ruimte onder het dak is ingericht met rekken en tafels om het gevonden archeologisch materiaal in de beste omstandigheden te bewaren en te onderzoeken. Twee tafels zijn gedekt met brokken en scherven, potstukken, misbaksels, kommen, kruiken, vazen, schotels, beeldjes en gestempelde fragmenten, kortom een overzicht van pottenbakkerij van oud naar recent. Tussen deze voorwerpen liggen boeken opgestapeld, de naslagwerken die het zullen mogelijk maken de keramische voorwerpen te identificeren.

Philippe Despriet overziet de archeologische opgravingen aangevraagd door de Nationale Archeologische Dienst te Brussel. Deze Dienst beschikt over een uitgebreid gegevensbestand, gevoed op basis van werkverslagen en wetenschappelijke publicaties aangaande het voorkomen van archeologische vondsten in heel het land. Onderzoek wordt opgelegd naargelang van het potentieel voor nieuwe archeologische observaties of vondsten op plaatsen waarvoor infrastructuurwerken, verbouwingen of nieuwe woningen en bedrijven gepland worden. Het kan beperkt zijn tot het graven van enkele prospectiesleuven of het ondernemen van meer ingrijpende dek prospectie. Dhr. Despriet bouwde een goede samenwerking op met de respectievelijke bouwverantwoordelijken en verkrijgt daardoor toegang tot het gebruik van industriële graafmachines voor het archeologisch onderzoek.

Buiten de opgelegde prospecties door de Nationale Archeologische Dienst doet hij jaarlijks een systematische prospectie van een bepaalde gemeente in Zuid-West-Vlaanderen. Indien nieuwe gegevens of vondsten aan het licht komen, kunnen er bijkomende specifiek gerichte prospecties worden gevoerd.

Hoe pakt men een archeologische prospectie aan?

Een van de veel gebruikte technieken bij het plannen van opgravingen is het maken van luchtfoto's bij verschillende meteorologische omstandigheden. Zo kunnen door verschillen in vochtigheidsgraad, plantengroei of vorst en sneeuw, patronen op de grond waargenomen worden die wijzen op sporen van menselijke activiteit zoals de aanleg van wegen, waterhuishouding of het oprichten van gebouwen en nederzettingen. Gezien de patronen niet zichtbaar zijn van op de grond worden ook beelden van aardobservatie door satellieten geconsulteerd.

Het voeren van een wetenschappelijk goed verantwoord archeologisch onderzoek eist een goede bibliotheek met naslagwerken. Archeologie Zuid-West-Vlaanderen heeft geïnvesteerd in de aankoop van de meest up to date naslagwerken die het aardewerk en keramiek beschrijven qua gebruikte grondstof, vorm, motief, baktechniek, aangebrachte stempel of productiegebied. Meer en meer gegevens kunnen via internet geraadpleegd worden maar toch dient de archeoloog vaak archieven en documenten te consulteren in bibliotheken van Brussel, Parijs en Londen.

Een onderzoeker heeft duidelijk nood aan het inwinnen van informatie bij de juiste specialisten. Hier in Kortrijk is dr. T. Godderis een veel gevraagde specialist in het bestuderen van uit opgravingen gevonden oude munten. Het reconstrueren van het milieu aan de hand van de in oude bodemlagen aangetroffen pollenkorrels of nog de absolute tijdsbepaling van aardlagen via C14 en andere

radioactieve methodes, is dan weer het werk van geologen en gespecialiseerde laboratoria in universiteiten. Deze multidisciplinaire aanpak is alleen maar mogelijk als men toegang heeft tot een uitgebreid netwerk van specialisten.

In de praktijk gaat de archeoloog niet alleen op zoek naar mooie stukken maar heeft ook aandacht voor potscherven en misbaksels of fout gebakken afvalstukken die ons iets kunnen bijleren over de ouderdom van de vondsten, de culturen die de voorwerpen produceerden of die de technologische evolutie of innovatie in de productieprocessen aantonen.

De eerste stukken die we te zien krijgen zijn een doos met bijeengegaarde potscherven en silexfragmenten, misbaksels en stenen van diverse origine die een typisch voorbeeld zijn van wat zoal op een akker in deze streek kan gevonden worden.

Vervolgens zien we gedeeltelijke reconstructies van vazen, kruiken en schotels in rood gebakken aardewerk of keramiek van de 12de eeuw na Chr. Dit vertegenwoordigt het luxe keramiek vervaardigd te Kortrijk en herkenbaar doordat ieder voorwerp een stempel draagt. In de 12de eeuw was Kortrijk een belangrijk centrum in Europa voor de productie van aardewerk, de pottenbakovens waren veelal in het gebied Overleie gelegen.

Later wordt ook in andere streken van Europa aardewerk of keramiek vervaardigd, soms met andere kleisoorten of baktechnieken die dan andere kleuren kunnen geven.

Rond 1400 wordt in het Kortrijkse meer wit gebakken aardewerk uit Duitsland ingevoerd. Productieplaatsen zijn het Eifel gebergte, Sigburg bij Bonn. Rond 1500 verschuift de productie naar de streek rond Keulen & Freshen waar typische bekers met baardmanmotieven worden geproduceerd. Productiecentra worden om verschillende redenen gedwongen zich op een andere plaats te gaan vestigen, omdat de veroorzaakte pollutie te hinderlijk wordt in steden bijvoorbeeld.

Voor het dateren van aardewerk bestaan verschillende technieken.

Het herkennen van nieuwe productiemethodes of technologische evoluties geeft een vrij duidelijke tijdsbepaling. Bij de oorsprong van de pottenbakkerij bijvoorbeeld werd in een oven gebakken met een zuurstofrijk milieu, dit veroorzaakte oxidatie van het ijzer in de bak-klei en gaf dan een kenmerkende rode kleur aan het aardewerk. In latere meer recente periodes werd er gebakken in een reducerend milieu dat meer grijze en zwarte kleuren gaf aan keramiek.

De introductie van nieuwe glazuren met tin of lood laten toe de tijd en de plaats van afkomst te situeren. Rond 1525 zien we de introductie van 'tjgervel glazuur' en het maken van bekers met afbeeldingen van gezichten met puntneuzen. In 1580 wordt nog meer industrieel geproduceerd in de streek van Raven met bekers versierd met typische boerendansmotieven. Rond dezelfde tijd werd in Duitsland de nieuwe kleur kobaltblauw geïntroduceerd. Onder meer kenmerkend voor het begin van de XVII^{de} eeuw was het ontwikkelen van een specifieke groene kleur in Thüringen. De XVIII^{de} eeuw wordt gekenmerkt door de introductie van mangaan purper.

De introductie van nieuwe vormen van voorwerpen kan ook een tijdsaanduiding geven zoals het karakteristieke bi-conische potter dat in Duitsland ontstond aan het einde van XVI^{de} eeuw.

Vaak wordt de ouderdom en de afkomst afgeleid uit afbeeldingen van keizers, vorsten, wapenschilden of andere historische gebeurtenissen op keramieken voorwerpen.

De analyse van de inhoud van potten en kommen, bijvoorbeeld het aantreffen van dateerbare munten is een waardevolle methode. Het verspreidingspatroon van munten geeft ook een goede kijk op de handelspatronen door de eeuwen heen.

Dhr. Despriet sluit de boeiende workshop af met een verwijzing naar de rijke collectie van keramische voorwerpen van het Broelmuseum te Kortrijk. Door hervorming van de musea is nu veel materiaal in

bruikleen toevertrouwd aan het Museum Torhouts Aardewerk. Dit museum is dan ook zeker een bezoek waard.

Verslag: Robert Missotten

Van gemene weide tot Kortrijk Weide.

Het eeuwenoud verhaal van een nieuw stadsgedeelte.

Prof. Dr. Hendrik Callewier op zondag 13 december 2015 in de Sint-Annazaal, i.s.m. De Leiegouw

De lezing wordt voorgedragen door dr. Hendrik Callewier, hoofdarchivaris in het Rijksarchief van Kortrijk en docent aan de KULAK.

- Hendrik Callewier licht kort en bondig het opgestart stadsproject Kortrijk-Weide toe aan de hand van een actueel plan waarop de locatie van een fuifzaal, zwembad, stadspark, evenementenplein, appartementsgebouw ... aangeduid staat.

- Kaarten uit 1570 (Jacob van Deventer), 1640 (de Bersaques) en 1744 tonen een beeld van de weide in vorige eeuwen. Het gebied, palend aan de stadswal, strekt zich uit van de Rijselpoort, het huidige Louis Robbeplein en Rooseveltplein, door de Magdalenastraat tot aan de Karel de Goedelaan en de Leie.

- De spreker schetst dan de betekenis en de evolutie van die omvangrijke openruimte in volgende punten:

1. Gemene weide

- De grond is bestemd voor gemeenschappelijk gebruik, verbonden aan woonplaats en afkomst, met rechten en plichten voor de gebruikers.
- De aanvankelijk minderwaardige grond (heide, moeras) wordt verbeterd in landbouwgrond.
- Dergelijke ruimtes bestaan ook in Assebroek, St-Eloois-Vijve, Engeland (de enclosure beweging), Zwitserland (de Alpenweide).

2. Oorsprong en vroegste geschiedenis als eigendom van de graaf van Vlaanderen

- In 1346: vindt men een eerste schriftelijke vermelding van de weide;
- In 1348-1364 wordt ze beschreven als vee- en zwijnenmarkt;
- 1386: Filips de Stoute schenkt de weide voor gebruik aan de stad. Ze blijft echter in handen van de graven van Vlaanderen. De stad zal er kalk en zavel inwinnen voor het optrekken van het kasteel (1394 - 1684) van de hertogen van Bourgondië op de huidige Visserskaai (militaire functie).
- In de XVI^{de} eeuw worden regels opgesteld voor het gebruik van de weide.(speelverbod, enkel minder rijken mogen er nog een hoorndier op plaatsen). Grachten worden aangelegd. De weide wordt afgesloten met een hek. Er wordt een beheerder aangesteld. Gebruikers moeten zich laten registreren en de grond zelf bemesten. Met der tijd komt er een belasting te betalen die zal ten goede komen van de stadsarmen.

3. De weide van de 'gemene' armen

- XVI^{de} eeuw: de Spaanse humanist Vives woonachtig in Brugge stelt: 'armoede is geen straf van God'. Liefdadigheidsinstellingen zoals godshuizen, hospitaal, armentafel gebruiken de weide. Er komt centralisatie en beleid op stedelijk niveau ten behoeve van de armen. Ze worden aan het werk gezet en staan onder controle van het stadsbestuur. Men voorziet structurele hulp aan de armen die thuis verblijven. Ze worden gesteund met de overschot van de belasting en de pacht van de blekerijen die vanaf 1570 op de weide opgericht en uitgebaat worden spijts de gevolgen voor de omgeving: geurhinder, zichthinder voor het kasteel en de conflicten: de oprichting van een suikerraffinaderij op de plaats van het in 1683 verwoeste kasteel wordt verhinderd door de blekerijen.
- In de eerste helft van de XVII^{de} eeuw is er geen gemene weide meer. Ze wordt volledig verhuurd. Een aanvraag naar steun door de armen mag aan de Schepen gericht worden (= armenbrief).

4. Hygiëne in de stad

- Reeds in 1396 moet alle slachtafval en mest in de weide gedolven worden door de bezitter. Het bloed gaat naar de bloedput. In de XVII^{de} en XVIII^{de} eeuw moeten zieke en afgekeurde dieren er op 2 m diepte begraven worden.
- Tijdens de pestepidemie worden pesthuisjes opgericht op de weide (vermelding in 1516) die in 1636 volwaardige woningen worden. Er komt een pestkerkhof. De lijken worden er met kalk en zand bestrooid om besmetting te verhinderen. Na de epidemie worden de gronden opnieuw verhuurd evenwel niet meer voor vee.

5. De weide als galgenveld

- Verstikte heksen en geëxecuteerden worden op de weide tentoongesteld.
- Een galg staat duidelijk afgebeeld op een kaart van 1640.

6. De weide als ontspanningsruimte

- De handboogschutters, o.a. de Sint-Sebastiaangilde in 1416, hadden hun lokaal op de weide. Er was daarnaast ook een bolletrog. Troepen vonden die site helaas een ideale plaats om de stad aan te vallen en vernielden alles in het voorbijgaan..
- De gaaipers die zich op de weide bevond verhuisde in 1763 naar het Plein en in de XIX^{de} eeuw naar het Sint Jorispark.

7. De weide op het eind van de XVIII^{de} en in de XIX^{de} eeuw

- De XVIII^{de} eeuw ziet de oprichting van de Armenkamer – het Bureel van Weldadigheid;
 - In 1846-1847 ondergaat de weide de aanleg van de spoorlijn Brugge-Kortrijk met bijhorende gebouwen (NMBS);
- Deze twee verschijnselen betekenen het einde van de weide als liefdadigheidsinstelling.
- Er ontstaat nood aan stadsuitbreiding van 1865 tot 1870 verdwijnen stadspoorten en grachten. De beheerstraat wordt aangelegd, het Gerechtshof opgetrokken. Ook een deel van de blekerijen worden ingepalmd voor de nieuwe woonwijk aan het kruispunt Appel die grotendeels vernield werd in W.O II.

8. De weide op het eind van de XIX^{de}, de XX^{ste} en het begin van de XXI^{ste} eeuw

- Roten en bleken van vlas;
- De nieuwe goederenstation NMBS en douane van 1954 trekken firma's aan die een treinverbinding nuttig vinden voor het laden en/of lossen van goederen. Ze huren er een gunstige depotplaats.
- In 2006 koopt de stad Kortrijk het terrein op van de NMBS en het OCMW.

Annie Callens en Régine Verheust